

**ПЕРЕВИЩЕННЯ ВЛАДИ АБО СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ
ПРАЦІВНИКОМ ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ
ЯК РІЗНОВИД КОРУПЦІЙНОГО ДІЯННЯ
ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА**

Франчук В. В.

*кандидат юридичих наук, доцент,
завідувач відділення міжнародної освітньої діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

Під час дослідження будь-якого суспільно-небезпечного явища, що вимагає застосування засобів кримінально-правового чи адміністративно-правового впливу, вважається вкрай доречним здійснити наукову розвідку проведення цієї діяльності в іноземних державах. Втілення окресленого вище сприятиме не лише більш розгорнутому осягненню сутності та аналізу змісту предмета дослідження, а й розробити ефективні методи протидії та запозичити зарубіжний досвід. Особливого значення це набуває в питаннях протидії перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, коли неправомірні діяння відповідних осіб заподіюють шкоду не лише інтересам окремим фізичних чи юридичних осіб, а й авторитету органів державної влади.

Особливо гострого значення це питання набуває в умовах сьогодення (пандемія, воєний стан), коли населення очікує від набувачів владних повноважень адекватних та ефективних дій управлінського характеру. Часі, коли народу України, у справі відсічі російській збройній агресії, допомагає вся цивілізована міжнародна спільнота. Відповідно одним із першочергових напрямів боротьби зі злочинністю є запобігання проявам неправомірної поведінки у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Одним із таких злочинів є перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Порівняльно-правове дослідження протидії вказаному суспільно-небезпечному діянню містить вагоме значення не лише з наукової точки зору, а й з прикладної. Працівник правоохоронного органу, це особа, що покликана забезпечувати законність і правопорядок, захист прав та інтересів громадян, соціальних груп, суспільства і держави. Крім того, він наділений владними повноваженнями щодо попередження

та припинення правопорушень, одним із яких є можливість застосування державного примусу або заходів громадського впливу до осіб, які порушили закон та правопорядок.

Відповідно дослідження іноземного досвіду щодо засобів притягнення окреслених осіб до кримінальної відповідальності за перевищення влади або службових повноважень сприятиме спростуванню або підтвердженню потреби зміни власних кримінально-правових приписів. Така думка випливає з міркувань, що аналіз практики здійснення подібної діяльності в окремій державі є важливою передумовою визначення доцільності у потребі зміни власних кримінально-правових приписів.

Серед низки правових систем обрання польського кримінального законодавства щодо протидії перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу пояснюється подібністю умов та ознак (нормативно-правова сфера, історична спадщина, суспільно-прикладний інтерес) формування кримінально-правових положень як України, так і Польщі. Підтвердженням цьому є Глава XXIX Кримінального кодексу Республіки Польща (Злочини проти діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування). Зокрема приписи, що формують вказану Главу передбачають кримінальну відповідальність також і за неправомірну діяльність представників органів влади [1, с. 112].

Враховуючи науковий інтерес варто зазначити ст. 231 КК Республіки Польща «Зловживання повноваженнями службовою особою», що передбачає чотири частини, а саме:

§ 1. Службова особа, яка, перевищуючи свої повноваження або невиконуючи свої обов'язки, діє на шкоду публічним чи приватним інтересам, карається позбавленням волі на строк до 3 років.

§ 2. Якщо злочинець вчиняє дію, зазначену в § 1, з метою отримання матеріальної чи особистої вигоди, караються позбавленням волі на строк від одного до десяти років.

§ 3. Якщо злочинець ненавмисно вчиняє дію, зазначену в § 1, однак завдає значної шкоди, карається штрафом, обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років.

§ 4. Положення § 2 не застосовуються, якщо діяння відповідає ознакам закріпленим у ст. 228 цього кодексу [2] (*ст. 228 КК Республіки Польща передбачає кримінальну відповідальність за отримання хабара*).

Зміст розглядуваної статті вказує на відсутність чіткої вказівки на суб'єкта злочину, як працівника правоохоронного органу, узагальнюючи його поняттям «службова особа». Однак § 19 ст. 115 КК Республіки Польща зазначає, що службова особа – виконує функцію державної

влади, є державним службовцем, членом органу місцевого самоврядування, особою, яка працює в організаційному підрозділі за державні кошти, якщо вона не виконує свою професійну діяльність виключно у сфері обслуговування, а також інша особа, повноваження та обов'язки якої пов'язані з наданням публічних послуг та передбачені у законі чи визнаному Республікою Польща міжнародному договорі. Натомість § 13 цієї статті вказує вже на чіткий перелік службових осіб, зокрема пунктом 7 зазначено службову особу органу, призначеного для охорони громадської безпеки. Чітке визначення або перелік органів, призначених для охорони громадської безпеки, польському кримінальному законодавству не притамане.

Одразу варто вказати ще на одну особливість розглядуваного припису, якому притаманна відмінність від вітчизняного відповідника. Йдеться про § 2 ст. 231 КК Республіки Польща, де вказано вчинення зазначеного в §1 діяння, з метою отримання матеріальної чи особистої вигоди. В КК України отримання матеріальної чи особистої вигоди службовою особою, шляхом зловживання своїми обов'язками визнається злочином в окремій статті (364. «Зловживання владою або службовим становищем»). Крім того, дане кримінальне правопорушення віднесено до категорії корупційних, а розглядувана в дослідженні ст. 365 КК України не закріплює склад корупційного правопорушення.

Висновки. Аналіз зарубіжного законодавства надав можливість не лише ознайомитися з іноземним досвідом здійснення кримінально правової охорони суспільних відносин у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, а й сприяв кращому осягненню власних правових приписів. Враховуючи виявлені розбіжності нормативно-правового закріплення різновидів неправомірної поведінки в частині перевищення влади або службових повноважень, вважається слушним запозичити досвід щодо нормативного збільшення потенційних суб'єктів вчинення досліджуваного правопорушення, а також включення такої ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, як «з метою отримання матеріальної чи особистої вигоди». Одночасно польський досвід потребує додаткового всебічного та теоретичного дослідження на предмет виявлення можливостей його практичного втілення у вітчизняну систему протидії службовій злочинності. Лише безумовне врахування специфіки українських реалій та адаптації пропозицій до особливостей вітчизняної правової системи здійснить позитивний ефект в галузі кримінально-правової охорони суспільних відносин.

Литература:

1. Czesław Kłak Odpowiedzialność karna za nadużycie władzy (art. 231 k.k.) a ochrona prawa do dobrej administracji. *Prawo i Więź*. nr 3(33) jesień 2020. S. 110–140.
2. Blanka Stefańska, [w:] Kodeks karny. Komentarz, red. Ryszard Andrzej Stefański (Warszawa : Wydawnictwo C.H Beck, 2015), 1154.